

NESTEREN

ABDÜLHAK HAMİD TARHAN

Genel Bakış

1878 yılının haziran ayında yayımlanmış olan eser döneminin edebiyat çevrelerinde yapısı açısından hayli tartışılmış ve hedef tahtasına oturtulmuştur. Namık Kemal'in "Manzûm söze o kadar hevesin var, bir kere tabiâtını bizim parmak hesabıyla bir şey yazmaya sevk et" önerisine uyarak duraksız kafiyeli hece ölçüsüyle "Nesr-i Mukaffâ" olarak adlandırdığı yeni bir tür geliştirme girişiminde bulunur. Lakin onun bu girişimi özellikle Recaizade Mahmud Ekrem ve Namık Kemal tarafından beğenilmez. Kemal'e göre; parmak hesabıyla oluşturulmuş olan dizeler, aruz vezinlerindeki ritmi ve duyguyu vermemektedir. Eserin "Bir İhtar" başlıklı ön bölümünde Tarhan, bu yeni türle ilgili bir açıklama yapma gereği duymuştur: "Nesteren'in sûret-i tahrîriyesi nazm-ı Arabî yolunda ise de hadd-ı aslında bizim on bir hisâbına tevfi kan yapılan evzân-ı Garb ve Arab'a asla tevâfuk ve tealluku olmayan sırf Türkçe şiiridir". Tarhan yeni bir tür geliştirme niyetiyle kaleme aldığı bu eseri mektuplarında ve hatıratlarında savunmuş olsa da dönemin önemli edebi kişilikleri tarafından rağbet görmemiş ve eleştirilmiştir. Tarhan'ın kaleme almış olduğu altıncı tiyaro eseri Paris Sefareti'ndeyken kaleme alınmış ve eser basılmış olmasına rağmen yazar, memuriyetlikten azledilmiştir. İçerik olarak 93 Rus Harbi'nden ve yapısal olarak Corneille'in Le Cid adlı eserinden etkilendiğini söyleyen yazar, eserini beş fasıldan oluşturmuştur.

Kişiler

Nesteren Yirmi yaşındaki genç kadın karakter, içine düşmüş olduğu buhranlar ve içsel çatışmalar nedeniyle hayli olgun bir insan gibi görünür. Anlatının başlarında evlenmek üzere olduğu Hüsrev'in Gazanfer'i öldürmesinden sonra aşk ve nefret arasında sürüncemede kalır. Babasının intikamını almayı her şeyden çok istese de sevdiği adamı öldürmeyi göze alamaz. Bu durum onda histerik bir ruh hali oluşturur. İçine düşmüş olduğu tereddütler kadın karakterin bütün zihnini ele geçirir ve onu ne yapayacağını bilmez bir hale getirir. Sevgiyle intikam, aşk ile görev ve nefret ile vicdan arasında bir seçim yapmakta oldukça kararsızdır. Hayli hassas, içli, melankolik, namuslu, sadık, duyarlı ve saplantılı bir kişilik tabiatına sahip olarak bahtsızlığına ve kötü kaderine isyan eder. Yazarın aşk temalı birçok eserindeki kadın karakterlerle benzer özellikler taşır. Eserin adından da anlaşılacağı gibi anlatının en baskın tiplemesidir.

Hüsrev Saltanatın velihtlarından Behram'ın oğlu olarak, halk tarafından sevilir ve saygı görür. Savaşlarda göstermiş olduğu kahramanlıklarından ve ülkesine etmiş olduğu hizmetlerden dolayı kendisini idam ettirmek isteyen Nesteren'e karşı halk onu savunur. Eserin başlarında Nesteren'le Hüsrev birbirlerine aşıktırlar ve evlenmek üzeredirler. Fakat amcası Gazanfer tarafından babasına karşı gösterilen saygısızlık sonucunda ondan intikam almaya karar verir. Oldukça ehemmiyetsiz bir olay yüzünden sevdiği kadının babasını öldürür ve Nesteren'i kaybetmeyi göze alır. Daha sonra işlediği cinayetten derin bir pişmanlık duysa da artık çok geçtir. Sevdiği kadını içinden çıkılmaz bir durumun içine düşürmüştür. Kişilik olarak cihangir, aşık, cesur, sadık, hürmetli, dürüst olduğu söylenebilir ve kötücül eylemlerinden pişmanlık duyarak sevdiği kadın için canını verir.

Gazanfer Kabil'in Melik'i olarak eserdeki bütün kötülüklerin ve aşırılıkların sorumlusu olarak gösterilir. Halkına karşı göstermiş olduğu umursamaz ve zalimane tavır herkesin nefretini kazanmasına sebep olur. Elinde bulundurduğu mevkiyi liyakatiyle değil, yaşının büyük olması sayesinde kazanmış ve bu durum çevresindeki kişilerin eleştirilerine maruz kalmasına sebep olur. Savaşlarda ordusunu komutansız bırakan, halkının sorunlarıyla ilgilenmeyen ve sadece kendi postunu düşünen bencil, duyarsız ve zalim bir tiplemedir. Hayli kibirli, zalim, bencil, duyarsız, umursamaz, şımarık ve menfaatçi bir kişiliğe sahip olarak yazar tarafından verilmek istenen iletilerin taşınmasına yardımcı olur. Alegorik düzlemde de yazar, döneminin yöneticilerine çeşitli eleştiriler getirmeyi amaçlar. Anlatıdaki rolü oldukça az olmasına rağmen önemi hayli fazladır.

Behram Gazanfer'in kardeşi ve Hüsrev'in babası olan veliaht, kardeşinin sergilemiş olduğu tutum ve tavırların tam aksi yönde hareket eder. Ağabeyinin aksine halk tarafından sevilir ve takdir edilir. Becerileri ve karakteri göz önüne alındığında asıl hükümdarın Behram'ın olmasında herkes hemfikirdir. Bu durumun farkında olan Behram, ağabeyinin tavırlarından hiç hoşlanmaz ve onunla ilgili bu eleştirilerini de yüzüne vurur. Basit bir olay yüzünden ağabeyini oğluna öldürten karakter, tutarlı ve güçlü bir izlenim oluşturmaz. Oğlunun idam edilmek istenmesine ses çıkarmaz, asıl sorumlunun kendisi olduğunu dillendirmez. Fakat bütün bunların yanında yönetici olarak herkes tarafından takdir edilir ve sevilir.

Öykü

Kardeşler Arasındaki İktidar Mücadelesi Eserin ilk fasılı gece vakitlerinde Kabil hükümdarının bahçesinde geçer. Hükümdar olan Gazanfer'in kızı Nesteren'le onun kardeşi olan Behram'ın oğlu Hüsrev birbirlerine aşıktır. Bu gönül ilişkisinden haberdar olan kardeşler evlatlarının izdivacına onay verirler. Gazanfer'in, Nesteren'le Hüsrev'in evlenme isteğine onay verdiği Hüzmüz tarafından Nesteren'e aktarılır. Nesteren bu duruma hayli şaşırarak Hüzmüz'ün sözlerine inanmaz ama onu can kulağıyla dinler. Hüzmüz kendisinden şüphe edildiğini görünce şöyle karşılık verir: "Nikâhı tebşîr gelişimde niyyet, ister tereddüd et, ister emniyet". Hüzmüz'ün bu sözleri üzerine Nesteren, babasının zalimliklerinden ve Behram'ın ise halk tarafından ne kadar sevildiğinden bahseder. Babasının mizacından dolayı onun tavırlarından ve söylemlerinden şüphe ederek bu izdivacın gerçekleşmeyeceğini düşünür: "Umûmdan gördüğüm buğz u melâmet nâmurâd olacağıma alâmet". Nesteren'in bir derdinin olduğunu gören Hüzmüz kadın karakterden bunu anlatmasını ister. İlk başlarda bunu söylemeye çekinmesine rağmen Hüzmüz'ün ısrarı üzerine ve ona güvendiği için derdini anlatır. Nesteren'in babası Gazanfer, kızını Hüsrev'le evlendirmeye söz vermiştir fakat kardeşler arasında süregelen rekabet bu evliliğin gerçekleşebilmesini zorlaştırır. İkili arasında bu konuşmalar gerçekleşirken Hüsrev'in yanlarına doğru geldiği görülür. Yüz yüze geldikleri ilk sahnede aşıklar, birbirlerine karşı duydukları aşkı coşkun ve ağdalı bir üslupla dile getirirler. Birbirlerine deli divane olmaktadır, söylemleri aşk ve ölüm içerikli uzun bir serenatı andırır. Nesteren için Hüsrev, tapılacak en güzel mabettir. Babalarının durumlarını mevkilerini kıyaslarlar. Hüsrev, aciz ve noksan bir soydan geldiği için kendisini Nesteren'e layık görmez. Nesteren ise Behram'ın itibarını iade ederek onun halk nezdinde ne kadar sevildiğini ve sayıldığını söylerken kendi babasını eleştirir. Birinci fasıl aşıklar arasındaki buna benzer konuşmalarla geçer. İkinci fasıl ise sabah vakitlerinde sahrada başlar ve Gazanfer'le kardeşi olan Behram birbirleriyle konuşmaktadırlar. Behram, halk tarafından ne kadar sevildiğini dile getirirken Gazanfer'in kötülüklerini yüzüne vurarak ondan hesap sorar. Umursamazlığı ve zalimliği yüzünden halkı kendisine düşman etmiştir. Hind muharebesindeki kötü komutanlığı yüzünden savaş kaybedilmiş ve halk mağdur duruma düşmüştür. Gazanfer aldatıldığını söyleyerek kendisini savunmaya çalışır fakat Behram onun üzerine gitmeye devam eder. Kardeşinin ithamlarına daha fazla dayanamayan Gazanfer, onu saraydan kovmakla tehdit eder. Behram ise, kardeşinin elinde bulundurduğu makamı tamamen kısmeti sayesinde elde ettiğini söyleyerek aslında hükümdarlığı hak etmediğini söyler. Gazanfer onun hakaretlerine ve ithamlarına dayanamayarak Behram'a bir tokat atar ve onu saraydan kovar. Memleketi için bunca yıl fedakarca hizmet etmiş olan Behram, kaderine isyan ederek yediği tokatı sindiremez. Derin düşüncelere daldığı bir vakitte oğlu Hüsrev karşısına çıkar. Behram, oğlunun Gazanfer'den intikam almasını ister. Bunun üzerine üçüncü fasılda Hüsrev, bir gece yarası Gazanfer'in yatak odasına pencereden girer. Eşi olan Nesrin'le uyurken Hüsrev tarafından uyandırılır ve mübârezeye (düello) davet edilir. Bir süre birbirleriyle boğuşuktan sonra Hüsrev, Gazanfer'i kılıcıyla öldürür. Kocasının öldüğünü gören Nesrin geleceğinden kaygı duyarken Hüsrev ona şöyle der: "Sizi bir alacak var. (...) Şâh Behram".

Nesteren'in İntikam Arzusu Kocasının ölümünden sonra derin düşüncelere dalan Nesrin, Hüsrev'i sevmektedir. Onun haline acıyarak cinayeti kendi üzerine almaya karar verir. Divan-ı İstintaka (mahkeme) çıkan Nesrin suçunu kabul ederek her türlü cezaya razı olur. Nesteren onu yargılayarak ölümünü istemektedir. Gazanfer'i öldürme sebebi olarak zalimliğini gösteren Nesrin, millete hizmet ederken Nesteren'e kötülük etmiş olduğunu söyler. Nesrin'in idam edileceği sırada Hüsrev ortaya çıkıp suçunu kabul eder. Halk, Nesrin'i suçundan dolayı idam ettirmek istemiştir fakat gerçek suçlunun Hüsrev olduğu anlaşılınca halk onun öldürülmesine karşı çıkar. Nesteren bir yandan sevdiği adamın idam edilmesinde ısrar ederken diğer yandan da içten içe bunu kabullenemez. Halk, Nesteren'in nefsi ve namusu için Hüsrev gibi kamil bir insanın öldürülmesine razı olmaz. Dördüncü fasıl Nesteren'in halvetgâhındaki Hüzmüz ve Hüsrev'in konuşmalarıyla başlar. Nesteren'in sadık bir hizmetkârı olan Hüzmüz, Hüsrev'i Gazanfer'i öldürdüğü için suçlar ve yargılar: "Çık. Burası ne mahşerdir ne zindân; sen katilsin, yerin dârü'l-bevârdır". Aralarında geçen konuşmalar sırasında Nesteren'in kendilerine doğru geldiği görülür ve Hüsrev kapının arkasına saklanır. Nesteren odaya girer Hüzmüz'le

dertleşmeye başlar. Hüsrev'in kendisine karşı göstermiş olduğu ihanetten perişan bir vaziyettedir. Onu her ne kadar öldürmek istese de sevdiği adamı öldürmeye de kıyamaz. Hüsrev saklandığı yerden çıkarak sevdiği kadının babasını öldürmüş olmaktan duyduğu pişmanlığı dile getirir. Sevgililerin bütün hayalleri suya düşmüştür: "Nesteren... Bak ne diledik ne bulduk". Hüsrev, Gazanfer'i öldürdüğü hançeri çıkararak Nesteren'in kendisini öldürmesini ister. Hançeri alan kadın karakter onu öldürmeye niyetlense de bunu yapmaya gönlü elvermez ve hançeri yere atıp ağlamaya başlar. Sevdiği kadının bunu yapamayacağını anlayan Hüsrev, ona bir katil tutmasını önerir ve bu görev için Bender'i tavsiye eder. Nesteren, Bender'in Hüsrev'i öldürmesi karşılığında onunla evlenmeyi vadeder. Buna benzer bir olay yazarın "Turhan" adlı eserinde de gerçekleşmiştir. Fakat "Turhan" adlı eserdekinin aksine Bender, ilk olarak Hüsrev'i öldürmüş gibi davranır. Sevdiğinin ölüm haberini alan Nesteren'in perişan bir hale düştüğünü görünce Hüsrev'i öldürmediğini itiraf eder. Bunun üzerine Behram, Hüsrev ve Ayan Nesteren'in odasına girer ve Behram, oğlunun Nesteren tarafından affedilmesini ister. Hüsrev'in savaşa gideceğini ve eğer bu savaştan galip bir şekilde dönerse Nesteren'in onunla evlenmesine söz vermesini ister.

Aşıkların İntiharı

Beşinci Fasilın ilk temâşâsında bir seher vaktidir ve sarayda tanbur ile nekkare sesleri duyulmaktadır. Nesteren, manzum bir tirat biçiminde bahtsızlığını ve aşkıyla ilgili düşüncelerini dile getirir. Zira kendisi görev ve aşk arasında şiddetli bir çatışma yaşamaktadır. Hüsrev ordularıyla savaşı kazanmış ve vatani olan Kabil'e geri dönmektedir. Çevresindekiler sevinç içindeyken Nesteren hüznü ve küskün bir haldedir. Onun bu durumunu gören Hümâ şöyle der: "Herkesin sevindiği bir gün yine melikem tâliine küskün. Gelen senin yârin olmak bir taraf, halkın da ma'şûku; bu da bir şeref; hem muhabbeti var hem itibarı. Kendin için sevinmiyorsan; bari halk için gül! Vatan için sevin! Bu zafer-i mutantan için sevin!". Etrafındakilerin bütün ısrarlarına rağmen Nesteren, Hüsrev'i affedemez. Behram Nesteren'in verdiği sözü tutup oğluyla evlenmesini ister. Nesteren "kısmet!" diyerek gönülsüzce bu isteği kabul eder. Halk ve saltanatın sevinci katlanır ve düğün hazırlıklarına başlanır. Akşam ışığı altında biraraya gelen sevgililer evlenirler ve gerdek odasında birbirleriyle konuşmaya başlarlar. Babasını öldürmüş olan bir adamla evlenmiş olmaktan tiksinti duyan Nesteren, bir yandan da sevdiği adamla birlikte olmaktan memnundur. Ancak görev bilinci baskın gelen kadın karakter intikam alma konusunda ısrarcıdır. Gerdek gecesi uykuya dalan Hüsrev'i hançeriyle öldürmeye niyetlense de vicdanı buna izin vermez. Yanında taşıdığı zehri içtikten sonra acıdan çığlıklar atmaya başlar ve Hüsrev uyanır. Hüsrev'i öldürmeye niyetlendiğini ama bunu başaramayıp kendisini öldürdüğünü söyleyen Nesteren'e karşılık Hüsrev, onun yarım bıraktığı işi tamamlayarak kendisini kalbinden hançerler: "Ne dersin, Hüsrev, biz seninle böyle, bu hâlde mi birleşecektik!... Söyle; bu nasıl vuslat... Bir serâ-yı harab!" Sevgililer birbirlerine sarılarak ölürlər.

Tema

İktidar Mücadelesi - Aşk ile Görev Çatışması

Kabil'in Meliği olan Gazanfer hoyrat ve halkına karşı zalim bir hükümdardır. Kardeşi olan Behram ise onun aksine halk tarafından sevilir ve takdir görür. Bütün toplumun kendisine karşı beslediği nefretten Behram'ı suçlayan Gazanfer, kardeşine sinirlenerek ona tokat atar. Bunu bir namus meselesi olarak gören Behram, oğlu Hüsrev'e Gazanfer'i öldürtmek ister. Hüsrev Gazanfer'i düelloya davet eder ve onu orada öldürür. Gazanfer'in kızı olan Nesteren, babasını öldürenin Hüsrev olduğunu öğrenince onu öldürtmek ister fakat çocukluklarından beri ikili birbirlerini sevmektedirler. Aşk ve görev arasında kalan kadın karakter sevdiği adamı öldüremez ve bundan dolayı kendisini öldürür. Eser içerik olarak ufak değişiklikler gösterse de Corneille'in "Le Cid" adlı yapıtının bir uyarlaması niteliğindedir ve yazar da bunu itiraf eder. Bazı edebiyat eleştirmenleri tarafından anlatıdaki düşman kardeşler alegorik olarak II. Abdülhamid'le Mithat Paşa'yı temsil ettiği iddia edilir. Zira dönemin siyasi tartışmaları göz önünde bulundurulduğunda bunun doğru bir tespit olduğu söylenebilir.

Kişi İncelemesi

Nesteren

(Aşık/Kindar)

Karakter

Yirmi yaşındaki genç kadın karakter, içine düşmüş olduğu buhranlar ve içsel çatışmalar nedeniyle hayli olgun bir insan gibi görünür. Anlatının başlarında evlenmek üzere olduğu Hüsrev'in Gazanfer'i öldürmesinden sonra aşk ve nefret arasında sürüncemede kalır. Babasının intikamını almayı her şeyden çok istese de sevdiği adamı öldürmeyi göze alamaz. Bu durum onda histerik bir ruh hali oluşturur. İçine düşmüş olduğu tereddütler kadın karakterin bütün zihnini ele geçirir ve onu ne yapacağını bilmez bir hale getirir. Sevgiyle intikam, aşk ile görev ve nefret ile vicdan arasında bir seçim yapmakta oldukça kararsızdır. Hayli hassas, içli, melankolik, namuslu, sadık,

duyarlı ve saplantılı bir kişilik tabiatına sahip olarak bahtsızlığına ve kötü kaderine isyan eder. Yazarın aşk temalı birçok eserindeki kadın karakterlerle benzer özellikler taşır. Eserin adından da anlaşılacağı gibi anlatının en baskın tiplemesidir.

Etkinlikler Amcasının oğlu olan Hüsrev'le evlenmek üzere olan kadın karakter, sevdiği adama delicesine bağlı olmasına rağmen babasının ve amcasının iktidar mücadelesinden rahatsızdır. Onların bu çekişmesi sevgililerin kavuşmasına engel olmaktadır. Kardeşlerin giriştiği bir tartışma sonucunda Gazanfer, kardeşi Hüsrev'in ithamlarına dayanamayarak ona tokat atar. Bunu bir namus meselesi haline getiren Behram, oğlundan intikamını almasını ister. Bir gece yarısı Hüsrev'le Gazanfer, yatak odasında düelloya tutuşurlar ve hükümdar yeğeni tarafından kılıçla öldürülür. Gazanfer'in eşi Nesrin suçu üstlenir fakat kadının idam edileceğini gören Hüsrev suçunu itiraf eder. Bunun üzerine Nesteren, sevdiği adamın idam edilmesini ister fakat aynı zamanda ondan vazgeçmek istemez. Aşk ve görev arasında sıkışıp kalan Nesteren, Hüsrev'in çıkmış olduğu seferden zaferle dönmesi şartıyla onunla evlenmeyi kabul eder. Savaştan zaferle dönen Hüsrev, halkın ve Behram'ın ısrarıyla Nesteren'le evlendirilir. Fakat kadın karakter yaşadığı utancı kaldıramaz ve Hüsrev'i öldürmeye niyetlenir. Kendisi de zehir içtiği bir sırada sevdiği adamı hançerlemeye niyetlense de bunu başaramaz. Hüsrev Nesteren'in acı çığlıklarıyla uyanır ve sevdiği kadının yavaş yavaş öldüğünü görünce kendisini kalbinden hançerler. Sevgililer birbirlerine sarılarak son nefeslerini verirler.

Etkileşim Eserin adından da anlaşılacağı üzere en baskın anlatı kişisidir. Entrik kurgu tamamen onun etrafında döner ve verilme istenen iletilerin en önemli taşıyıcısıdır. Duygu yoğunluğunun doruğa ulaştığı bölümlerde tirat biçiminde uzun konuşmalar yapar. Anlatıdaki bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Melankolik Babasının zalimliklerinden utanan ve hayıflanan kadın karakter, üzgün bir ruh haliyle yaşamı ve ölümü sorgulamaktadır. Duyarlı kişiliği nedeniyle yaşadığı acı olaylar ve durumlar onu hayli etkiler: "Ki benim nazarımda bî-kıymettir, hayatım bir intizârdan ibaret; o intizârın mahsulü küdüret! Ektiğim emelse biçtiğim hırman, her tedbirimin neticesi yaman! Âlemde keder, vatanda ıstırab, Ya rihlet etmeliyim, ya iğtirab! Ölünce ser gider, sevda da biter, ömr-i nevmîdâne ölümünden beter".

Aşık Sevdiği adamla giriştiği aşıkane diyaloglarda, ona karşı beslediği duyguları güçlü imgeler ve ağdalı sözlerle süsler. Hüsrev onun için en ulvi değer ve tapınacak en kutsal mabet gibidir: "Her millet bir şeyi te'lîhde musır; havf u itaati ona münhasır: Fail-i mükâfat, kadir-i cezâ, Acemde nûr, Arapta Lât u Uzâ Çin'de Buda, Hindistan'da Brahma, Frenkte İsa Hak bilinmiş amma, bence, tâat istidadından âtil, o mabûdların cümlesi de bâtil. Sen ki onların hepsinden ahsensin, benim perestidem de işte sensin".

Kararsız Babasının sevdiği adam tarafından öldürülmesi Nesteren'i ciddi içsel çatışmalara sürükler. Bir yandan intikam almak ister fakat diğer yandan Hüsrev'i öldürmeye vicdani el vermez: "Her düşündüğüm mûrisü'n-nedâme! Ne afva kudretim var ne idama, yalnız en sonra verdiğim karar akd-i nikâh günü buradan firâr: Bu da olmadı mı? Vazifem ibrâm; yani kısas istemek".

İntikamcı Bütün zalimliklerine rağmen babasının öldürülmüş olmasını kabullenemez ve başlarda olayın tazeliğiyle istediği tek şey intikamdır. Nesrin için düzenlenen mahkemede Hüsrev'in suçunu itiraf etmesiyle Nesteren onu çok seviyor olsa da kısas ister: "Padişahım! Vazifen kısas. Oğlunu urdur, sonra da beni as! Bana yârım can, size katil halef muzır olmak ma'lûm, evlâsı telef! İdâmı talep ettiğim zâlim sizin oğlunuzsa benim sevgilim! Sizin nisf-ı ömrünüzse kezâlik benim de ömrümün nisfına mâlik! Halk için şehzâde ise bence şâh. Halk için şâh ise bence padişâh, halk için padişâhsa bence sanem! Nazarımda âlem onsuz cehennem (...)"

Fedakar Nesteren Hüsrev'e derinden bağlıdır ve onun için her şeyi feda edebilecek bir bilince sahiptir: "Cariyen değilsem esirim sana; esirin değilsem kulunum senin! (Mütehevvir) Beni senden ayıracak kimsenin vay hâline!... Hani onda o kudret?"

Hüsrev (Aşık/Onurlu)

Karakter Saltanatın velihtlarından Behram'ın oğlu olarak, halk tarafından sevilir ve saygı görür. Savaşlarda göstermiş olduğu kahramanlıklarından ve ülkesine etmiş olduğu hizmetlerden dolayı kendisini idam ettirmek isteyen Nesteren'e karşı halk onu savunur. Eserin başlarında Nesteren'le

Hüsrev birbirlerine aşıkırlar ve evlenmek üzeredirler. Fakat amcası Gazanfer tarafından babasına karşı gösterilen saygısızlık sonucunda ondan intikam almaya karar verir. Oldukça ehemmiyetsiz bir olay yüzünden sevdiği kadının babasını öldürür ve Nesteren'i kaybetmeyi göze alır. Daha sonra işlediği cinayetten derin bir pişmanlık duysa da artık çok geçtir. Sevdiği kadını içinden çıkılmaz bir durumun içine düşürmüştür. Kişilik olarak cihangir, aşık, cesur, sadık, hürmetli, dürüst olduğu söylenebilir ve kötücül eylemlerinden pişmanlık duyarak sevdiği kadın için canını verir.

Etkinlikler Veliht Behram'ın oğlu olarak ülkesine yıllarca hizmet etmiş, savaşlarda üstün başarılar göstermiş ve halk tarafından sevilen bir kahramandır. Amcasının kızı Nesteren'le evlenmek üzereyken babasının amcası tarafından maruz kaldığı onur kırıcı durum nedeniyle aşk ve görev arasında kalır. Babasının yediği tokatın intikamını bir gece Gazanfer'in yatak odasına girip onu öldürerek alır. Hüsrev'i seven Gazanfer'in eşi Nesrin, suçu üzerine alır ve idam cezasına çarptırılır. Masum kadının ölümüne göz yumamayan Hüsrev suçunu itiraf eder ve sevdiği kadın idamını istese de halk buna karşı çıkar. Nesteren'i zor bir içsel çatışmaya sürükleyen Hüsrev, sevdiği kadının kendisinden uzaklaşmasıyla yaptığından pişman olur. Babasının ve halkın önerisiyle çıktığı seferden başarıyla dönerse Nesteren'le evlenebilecektir. Savaş galibiyetle sonuçlanır ve saraya dönen Hüsrev Nesteren'le evlendirilir. Ancak, Hüsrev'i affedemeyen Nesteren, onu uykusunda öldürmeye niyetlenir ve kendisini de zehirler. Elindeki hançeri sevdiği adama saplayamayan kadın karakter acılar içinde kıvrınmaya başlar. Onun sesine uyanan Hüsrev sevdiği kadının öldüğünü görünce yarım bırakılan işi tamamlar ve kendisini kalbinden hançerler. Sevgililer ölüm anlarında barışır ve birbirlerine sarılarak ölürlər.

Etkileşim Aşk anlattısındaki başkarakterlerden biri olarak hayli ön plandadır. Sevdiği kadınla giriştiği diyaloglarda aşıkane ve coşkun bir üslupla konuşur. Uzun tiratlarda dünya görüşünü ve tinsel durumunu ortaya koyar. Stikomitik diyaloglarda aşıklar zaman zaman birbirlerinin yarım kalmış cümlelerini tamamlarlar. Eserdeki bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Ulvi Sevgilisi tarafından tapılırcasına sevildiği gibi halk tarafından da hayli sevilir ve saygı görür. Nesteren, Hürmüz'le gerçekleşen diyaloglarda Hüsrev'i yüceltici sözlerle anar: "Nesteren – (Telâş ile) Hürmüz! Görüyor musun? Şu gelen kim? Hürmüz – (Nazarla gülerek) Yetime valide. Nesteren – Hastaya hekim. Hürmüz – Yahut mecrûha âb-ı hayat bahşâ".

Aşık Eserin birinci fasılının ikinci temâşâsında sevgililer uzunca birbirleriyle konuşurlar. Aşklarından, dertlerinden ve düşüncelerinden bahsederler. Hüsrev, Nesteren'e duyduğu aşkı ağdalı cümlelerle ve aşıkane bir üslupla die getirir: "Şu mâhtâbı seyret, ne ruhânî: Sanki rehberimiz nûr-ı Subhanî. Diler mehtaplı olsun, diler muzlem, seninle âlem-i şeb pek hoş âlem. Semâ gibi yeryüzü gark-ı envar, sanki bu sahra cennetle hem-civar. Mutlak bu tâb u fer senden münbais, mutlak buna senin vücudun bâis. Şu cuybâra bak, ne de dil-rübâ!..."

Sitemkar Amcasının Behram'a attığı tokattan dolayı babasının onu kırılır. Oğluna derdini anlatan baba, ondan intikamını almasını ister. Sevdiği kadın ile görev arasında kalan karakter, kötü kaderine isyan eder: "Nedir felek! Nedir ettiğim kusur ki zulmun şiddetin hep bana mahsur? Neden geliyor ki şu siyah ahter bugün dünden, yarın bugünden beter? İftirak-ı dilber, fedâ-yı vâlid! Bu azâb-ı kabr, o tahkîr-i mevlid!... Ya namussuzlukla meşhûr-ı diyar, ya muhabbetsizlikle menfûr-ı yâr!".

Adil Gazanfer'i öldürdükten sonra suçu Nesrin üstlenir. Onun öldürüleceğini gören Hüsrev mahkemede öne çıkarak suçunu itiraf eder: "Nesrin Nesrin, bu kadar gadr olur mu? Katil dururken masum urulur mu? Kendine sahip değildir ki insan kasd-ı nefsin, can Hak'tan bir ihsan (...)"

Vefalı Savaştan zaferle döndüklerinde bütün takdiri Hüsrev alır. Fakat ordunun bu mücadeledeki emeğini ve cesaretini dillendirerek onların hakkını verir, kendisini geri plana çeker: "Ben millete hiçbir hizmet etmedim. Beni ordu götürdü; ben gitmedim! Hüsrev serdar değil, belki bir çâker! Mazhar-ı zafer olan ancak asker!".

Gazanfer (Bencil)

Karakter Kabil'in Melik'i olarak eserdeki bütün kötülüklerin ve aşırılıkların sorumlusu olarak gösterilir. Halkına karşı göstermiş olduğu umursamaz ve zalimane tavır herkesin nefretini kazanmasına sebep olur. Elinde bulundurduğu mevkiyi liyakatiyle değil, yaşının büyük olması sayesinde kazanmış ve bu durum çevresindeki kişilerin eleştirilerine maruz kalmasına sebep olur.

Savaşlarda ordusunu komutansız bırakan, halkının sorunlarıyla ilgilenmeyen ve sadece kendi postunu düşünen bencil, duyarsız ve zalim bir tiptedir. Hayli kibirli, zalim, bencil, duyarsız, umursamaz, şımarık ve menfaatçi bir kişiliğe sahip olarak yazar tarafından verilmek istenen iletilerin taşınmasına yardımcı olur. Alegorik düzlemde de yazar, döneminin yöneticilerine çeşitli eleştiriler getirmeyi amaçlar. Anlatıdaki rolü oldukça az olmasına rağmen önemi hayli fazladır.

Etkinlikler Eserdeki rolü oldukça az olan karakter ilk olarak, kardeşiyle giriştiği bir tartışmada karşımıza çıkar. İkinci fasılın birinci temâşâsında Behram, onu beceriksizlik, umursamazlık ve bencillikle itham eder. Saltanat kendisine tamamen şans eseri kalmış ve yönetici olmayı hak etmemektedir. Halk tarafından sevilmez, savaşlarda ordusunu yalnız başına komutansız bırakmıştır. Kardeşinin ağır sözlerine dayanamayan Gazanfer, ona tokat atar. Bu durumdan dolayı Behram'ın gururu incinir ve oğluyla giriştiği bir diyalogta ondan intikamını almasını ister. Gece yarısı eşi olan Nesrin'le uyurken, Hüsrev pencereden odasına girer ve kendisini düelloya davet eder. Giriştikleri mücadelenin başlarında Hüsrev'e karşı üstünlük kursa da yeğeni tarafından öldürülür. Onun ölümünden sonra her ne kadar seilmeyen bir kişilik olsa da kızı Nesteren'in tek derdi onun intikamını almak olur.

Etkileşim Hükümdar, anlatının hayli küçük bir bölümünde rol alsada önemi büyüktür. Kardeşiyle girdiği diyaloglarda dünya görüşünü ve kişiliğini ortaya koyar. Dolaysız yoldan sadece Behram, Hüsrev ve Nesrin'le iletişime girer fakat herkesle etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

İki Yüzlü Her ne kadar neşeli ve sevecen bir kişilik gibi görünse de menfaatleri söz konusu olduğunda inançlarına ihanet eder ve sevdiği insanlara yüz çevirir. Bu durum kızı tarafından da dillendirilir: "Onun çehresi iç yüzünden kötü! Gördüğün gülüş yüzünde bir örtü! Yüzü gülsün, maksadı vicdandadır! Bed-hulkunsa vicdanı meydandadır!".

Zalim Halkının ve ülkesinin dertlerini zerrece umursamayan Gazanfer'i Behram ağır bir şekilde eleştirir: "Kavî vü kadir, mâlik-i bahr u ber bir şâh oğlu olduğumda beraber, teb'aya inkiyâden gittiğim, zabtıyla ilâ-yı şöhret ettiğim o kadar memâlik ü büldân halkı, yani Kâbilîler'le Keldan halkı nazarımda ne idi? Ayn-ı evlâd. O cihetle şimdi de ehl-i bilâd beni peder bilmiş, riayet eder; sen zulmediyorsun, şikayet eder!".

Umursamaz Hind savaşında ordusunu yalnız başına bırakması ecdada bir hakaret olarak görülür. Kardeşi eleştirilerine şöyle devam eder: "Devletin esas tezelzül etti! Belki ecdadımızın kemikleri harekete gelmiştir desem yeri! Sen yine mezartaşı gibi durdun, milletin na'şına çıkıp oturdun!".

Hain Kardeşinin ülkesine ettiği hizmetleri ve halk tarafından sevilmesini görmezden gelerek onu saraydan kovmak ister. Behram şöyle karşılık verir: "Bîhude ibrâm. Maksud-ı aslî temin-i hükûmet. Ettiğin dostâne arz-ı husumet. Meramın terfîhimdir... Mamafih bâtinen rahat döşeğinde terfîh! Rahat lafzında meâl-i ıstırab, elmaslı kadehle takdim-i zehr-âb! Ziyafet diyerek menfâya davet, siyasetgâhta temin-i mürüvvet! Tatyîben te'dib, terahhumen tedfîn, hil'at iksâ edercesine tekfîn! Âdeta "ben yaşayım sen öl" demek! Fakat kanmam, çektiğin boş bir emek! Bu kadar mahrumiyetle beraber, yaşayacağım!... Sen tahtında geber; Şâh Behram musallada dirilecek!".

Melun Menfaatleri uğruna öz kardeşinin itibarını hiçe sayar ve onu saraydan uzaklaştırmak ister. Behram'la Hüsrev arasında gerçekleşen bir diyalogta, onun her şeyi yapabilecek bir melun olduğu söylenir: "Ceberutî bir hükümrân! Habsime, nefyime, katlime nigerân, hânedânımıza bâis-i idbâr bir zalim, bir mütegallib, bir cebbâr. Kahryla âlem dehşete giriftâr her hükümü nâfiz bir fâil-i muhtar! Yüzünden neslimiz hâib ü hâsir, bana sille urmağa mütecâsir, davâda haklı, gavgada muzaffer, Nesteren'in pederi Şah Gazanfer!...".